

3. Коленіченко Т. Деякі особливості соціальної роботи із людьми похилого віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія ІІ. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: збірник наукових праць*. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 7, С. 92-99

Шепель Н. В. аспірантка кафедри соціальних структур та соціальних відносин, факультет соціології
Науковий керівник – **Мазурик О.В.**, д. соц. н., доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВХОДІ НА РИНОК

Діяльність соціальних підприємств набуває все більшої актуальності з урахуванням загострення соціально-економічної кризи. Проаналізувавши наукову літературу з даної тематики, можемо узагальнити, що соціальне підприємництво, незалежно від країни, у якій воно реалізується, – являє собою процес, за допомогою якого громадяни створюють або трансформують установи для вирішення таких соціальних проблем, як бідність, неграмотність, деградація довкілля, порушення прав людини, корупція, з метою покращення життя багатьох людей [1, с. 1]. Це діяльність, прибуток від якої спрямовується на виконання соціальної місії (вирішення певної суспільної проблеми) або ж на досягнення соціального ефекту без мети отримання прибутку. Зазвичай це організації, які вирішують соціальні проблеми та працевлаштовують соціально вразливі групи населення (ветеранів АТО, ВПО, малозабезпечених, людей з інвалідністю та ін.); організації, котрі постійно 20-30% прибутку віддають на реалізацію соціальних ініціатив, якщо це затверджено в їхній статутній діяльності [2]. Тому, підвищується увага до аналізу діяльності такого підприємства та усунення факторів, які її стримують, що зумовлює актуальність дослідження.

Соціальний бізнес досить суперечливий з точки зору його імплементації як в українське, так і в законодавство інших країн. Однак, на сьогодні в Європі функціонує більше 2 мільйонів соціальних підприємств, на яких працюють майже 11 мільйонів працівників (6% від усіх працюючих у регіоні), що становить 10% від всього європейського бізнесу [4, с. 5]. Лідером серед європейських країн за кількістю соціальних підприємств виступає Велика Британія, де діють близько 70 тисяч соціальних підприємств, які забезпечують робочими місцями 1 млн людей і акумулюють прибуток в розмірі понад 24 млрд фунтів стерлінгів. В країнах Європи величина внеску соціальних підприємств в економіку цих країн різна, але достатньо суттєва: Італія – 37,3 млрд євро; Нідерланди – 3,5 млрд євро; Португалія – 3,3 млрд євро; Угорщина – 2,3 млрд євро; Ірландія – 1,4 млрд євро; Естонія – 52,4 млн євро [4, с. 5], що зайвий раз підкреслює значення діяльності соціального бізнесу.

В Україні вивести статистику по кількості і по результатах діяльності соціальних підприємств важко. До недавнього часу вона велася тільки за допомогою громадської ініціативи. Проте, цей вид діяльності прогресує в українських реаліях, а його представники самостійно ідентифікують своє підприємництво як «соціальне». Результати комплексного дослідження проєкту «EU4YOUTH – розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні» свідчать про те, що станом на 2020 рік в Україні діяло

близько 1000 соціальних підприємств [4, с. 5]. Зрештою, результати дослідження та каталоги соціальних підприємств, їх продуктів та послуг знаходяться в публічному доступі.

Серед стримуючих елементів розвитку соціальних підприємств в Україні ми виділяємо трансакційні витрати, які відіграють важливу роль в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. При цьому, ми робимо акцент на витратах, що стосуються входу підприємства на ринок, оскільки існує ряд певних правових, організаційних і соціально-економічних обмежень, подолання яких вимагає значних витрат. Даний різновид трансакційних витрат виділяють вчені-інституціоналісти такі, як Р. Коуз, який зазначає, що саме величина трансакційних витрат є причиною виникнення фірм в обмінній економіці [6]. Зокрема, одними з перших трансакційних витрат, що виникають при вході підприємства на ринок є витрати, пов'язані з реєстрацією суб'єкта господарювання. В. Радаєв трансакційні витрати входу на ринок пов'язує з доступом до ресурсів, передачею, специфікацією та захистом прав власності, укладанням та обслуговуванням ділових угод [7, с. 209]. Інші вчені до таких витрат відносять витрати прийняття рішень, ведення переговорів щодо майбутньої діяльності, розробки планів і угод, питання фінансування, розробка вартості послуг, податкові питання, витрати на пошук перших споживачів послуг/продуктів, врегулювання спірних питань тощо.

Тому, для того, щоб управляти трансакційними витратами виокремлюють певну послідовність дій – певну соціальну технологію, розроблену на основі попередніх досліджень – зокрема на основі оцінювання соціальних підприємств. Одні із останніх були проведені в рамках проекту EUnlocking («Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців Молдови і України»), який збирає відомості про актуальний стан соціальних підприємств, їх проблеми, особливості, формує каталог таких підприємств, здійснює юридичний та фінансовий супровід, що допомагає розвивати соціальний бізнес. Іще варто зазначити проєкт «Соціальне підприємництво: досягнення соціальних змін за ініціативою "знизу"», за допомогою якого створили онлайн-платформу з наймасштабнішою кількістю соціальних підприємств [5]. За допомогою побудованої мережі агентських зв'язків, даний проєкт також допомагає перейняти досвід функціонування соціальних підприємств в таких країнах, як Литва та Латвія, сприяє розробці законодавчих ініціатив у цьому напрямку, дає можливість обмінюватися корисною інформацією.

Тому, з урахуванням проведеного нами дослідження можна виокремити технологію управління трансакційними витратами соціального підприємства, яка функціонує завдяки побудованій мережі агентських відносин (онлайн-платформі). Серед основних елементів такої технології ми виділяємо: можливість засновнику соціального підприємства отримати інформацію про особливості ведення соціального бізнесу (незалежно від виду діяльності); отримувати безкоштовні юридичні консультації; переймати досвід від засновників підприємств-аналогів; можливість отримання фінансування, а також популяризація діяльності і навіть допомога в пошуку перших споживачів товарів/послуг. Це дає можливість зменшувати трансакційні витрати соціального підприємства при вході на ринок, як у грошовому еквіваленті (оплата юристів, маркетологів), так і інформаційні витрати, витрати часу тощо. А відповідно і управляти ними.

Таким чином, ми окреслили актуальні питання діяльності соціальних підприємств та виокремили соціальну технологію управління їх трансакційними витратами. Проведений нами аналіз може бути використаний в міждисциплінарних дослідженнях та в загальних розробках соціальних технологій управління.

Список використаних джерел

1. Bornstein D., Davis S. Social Entrepreneurship: What Everyone Needs to Know? Oxford University Press. Kindle Edition. 2010. 147 p.

2. Громадська організація «Інформаційно-аналітичний центр «Громадський Простір»». [Електронний ресурс]. URL: <https://www.prostir.ua/?focus=prostir-talks-sotsialne-pidpryjemnytstvo-kraschi-kejsy-vykylyky-ta-mozhlyvosti-dlya-hromadskyh-orhanizatsij>

3. Проект Закону про соціальні підприємства. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54903

4. Каменко І. С. Соціальне підприємництво в Україні: економіко-правовий аналіз. *EU4YOUTH – Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні*. [Електронний ресурс]. URL: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-11/Legal%20report%20in%20Ukraine_Ukrainian.pdf.

5. «Соціальне підприємництво: досягнення соціальних змін за ініціативою «знизу»». [Електронний ресурс]. URL: <https://socialbusiness.in.ua/>

6. Коуз Р. Фирма, ринок и право. М.: «Дело ЛТД», 1993. 192 с.

7. Ющак Ж.М. Трасакційні витрати, пов'язані з входом підприємства на ринок: обліковий аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2009. № 3 (49), С. 208-213.*

Хлебович А. В., студентка гр. БА-21, Богдан Я. С., студентка гр. БА-21
Науковий керівник - **Шумак В. В.**, д.с.-г.н., доцент
Барановичський державний університет (м. Барановичі, Білорусь)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ

Актуальність даної теми полягає в тому, що проблеми екології відіграють важливу роль у процесах життєдіяльності всього живого, що нас оточує.

Хижацька або нераціональна господарська діяльність поставила все людство на межу глобальної екологічної катастрофи і тим самим поставила під загрозу виживання усіх живих організмів.

Що стосується Республіки Білорусь, можна сказати, що екологічна ситуація залишається порівняно благополучною. Разом з тим існують і фактори, які відображають негативну тенденцію. До них відносять:

1) Радіоактивне забруднення території республіки. Ця проблема є найбільш масштабною. Тут важливо відзначити той факт, що дане забруднення викликало наслідками вибуху на Чорнобильській атомній електростанції (ЧАЕС). За даними гідрометеорології рівень потужності дози гамма - випромінювання на 21 січня 2021 р зберігся в Мінську, Гродно, Гомелі, Бресті і Вітебську і становив 0,10 мкЗв / год, а в Могильові - 0,11 мкЗв / год [1]. Ці дані залишилися без змін у порівнянні з попередніми роками. Поступово скорочується щільність забруднення територій цезієм - 137 (на 19,9 тис. кв. км), стронцієм (на 9,3 тис. кв. км) [3]. Фактором зниження є природний розпад радіонуклідів. Основні заходи: внесення підвищених доз мінеральних добрив; вапнування кислих ґрунтів, а також підбір культур і сортів з мінімальним накопиченням радіонуклідів.

2) Забруднення водних ресурсів. Щодня у водні екосистеми скидається приблизно 7000 м³ забруднюючих стічних вод. Причинами є діяльність підприємств хімічної, нафтопереробної, важкої промисловості, а також транспорт. За результатами дослідження попередніх років, найбільш забрудненими є річки: Свислочь, Дніпро, Західна Двіна, Случ, Західний Буг, Прип'ять, Німан, Піна [5].